

ΜΗΤΗΡ ΘΕΟΥ

ΙΙΙ

Τ' ἄσφου γύρα μου κρημολ, κι' ἄν ἀργοσβύεται ἡ μνήμη,
Σὰν ἡ σελήνη, ποῦ ἀπ' αὐγῆς, ἀχνόθωρον ἀσίμη,

Μὲς τῆ γαλάζιαν ἄβυσσο τῆς μέρας, ἀπομένει,
Ἐκ τὸν κόσμον ἀκύταχτη κι' ἀπολησμονημένη,

Μικρούλα πνοή, τὸν πρῶτον ἀφρὸν στὰ πέλαα, ποῦ σηκώνει,
Πλατιά θνοιγμένα τὰ φτερά, μεσοῦρανα μου ὀρθώνει !

Μικρούλα πνοή, ἀπὸ τὰ βαθιά τὰ ἰσκιώματα φερόμενη,
Καὶ τὸ μεταξοσκούληκο, νά τὸ, ἀρχινάει καὶ ὑφαίνει !

Μικρούλα πνοή, ποῦ τῆ δροσιὰ θεϊκὰ τὸ θρέφει, κῦττα,
Πῶς κυβερνάει δεξὰ ζερβά, τοῦ τάζου του τῆ σαῖτα !

Καὶ νά, μιὰ μέρα, στοῦ σπιτιοῦ τὸ μεσιανὸ πατάρι,
Γοργόν, ἀπ' τὸ πρωτόβραδο λιγνότερο φεγγάρι,

Ἐχαμνισμένο ἀπ' τὸ μακρὸν ταξίδι, καθὼς σώνει
Τὴν ὄψη ὁ κούφιος ἔρωτας, τὸ πρῶτον χελιδόνι,

Διανεύει ὡς ἴσκιος ἄπιαστος, στὸ δῶμα ἀπάνου κάτου,
Μὲ συγχοφτερουγιάσματα τριγύρα ἀπ' τῆ φωλιά του !

Λάμπει στὸ σμάλτο του, θεϊκὰ περιχυτό, τὸ θάρρος,
Τί δὲν ἐδιάβη παίζοντας, τὴν τρικυμιά, ὡς ὁ γλάρος,

Ἐπὶ ὡς τὰ κύματα ἔσπρωχνε, στὸ πέρασμά του, πλῆθος,
Συχνὰ τὸ θάνατον ἀγγίξε, σὰ χάδι, μὲ τὸ στήθος !

Μὰ ὡς πότε ἔγω, καὶ μ' ὄλον μου τ' ἀμιλλητήριο τάχος,
Τ' ἄδια τοῦ Ὀλύμπου δώματα, θὰ διασκελάω μονόχορς;

Δύναμη μιᾶζω ἀθώρητη, ποῦ χνάρι δὲν ἀφίνει,
Σὰ στὸ βυθὸ τοῦ ὠκεανοῦ περῶντας, τὸ δελφίνι.

Θωπεία τὰ πάντα, φτερωτὴ λαχίτρα καὶ μαργώνας.
 Νὰ πῶ : τὸ πέταμα τοῦ ἀητοῦ περνάει καὶ δὲν ὀργώνει ;

Νὰ πῶ στὴν ἄγια θλίψη μου : Μὴ φτερουγᾶς, τοῦ κάκου,
 Τὶ ξεχειλίζει ὁ οὐρανός, μ' ἓνα κρωγμὸ κοραίου ;

Χλωμοὶ εἶνε θρόνοι τὰ βουνά, καταχνιασμένοι οἱ κάμποι·
 Σύθολο μέσα μου, νὰ πῶ, τὸ δωδεκάθεο, λάμπει ;

Μὲ ἀτάραχα, μὲ ἀκοίμητα φτερά, γοργοπετοῦσα,
 Σὰ στὴν καρδιά μου ἐχτύπησε, καμπάνα κυματοῦσα !

Καμπάνα τῶν χαιρετισμῶν, ποῦ προβοδᾷ τὸ δαίλι,
 Τόσο γλυκά, τίς ταπεινὲς καρδιές, πρὸς τὸν Ἀπρίλη,

Πέλαγο φάνης μου ἀπλωτό, τὴν ὥρα ὅπου τὸ κύμα
 Σιγάζει καὶ τὸ νανούρισμα τὸ στήθος μου ἀποθύμα !

Πέλαγο φάνης μου ἀπλωτόν, ἔαρινή ἀρμονία,
 Μιᾶς συννεφιάς ἀνάπαλι, ποῦ στρώνεται οὐρανια !

Καὶ κεῖ, ποῦ μὲς στὸ δρόμο του, ἀγέλια ὁ νοῦς ἀκούει,
 Ὡσαν τὸ χέρι ἐνὸς παιδιοῦ, δειλὰ ὅπου θύρα κρούει,

Κι' ἀβέβαιο βόγγο μυστικό, ποῦ στὸν ἀέρα τρέχει,
 Σὰ στὰ βουνὰ τὰ μακρινά, σιγοβροντᾷ καὶ βρέχει,

Ξάφνου ὁ παλμὸς ὀλόγυρα, ψηλὸ μὲ ζώνει τεῖχος,
 Κι' ὡς σὲ παλάτι ἀντιβογγᾷ κατὰβαθὰ μου ὁ ἦχος !

Ἀπ' τὰ μεγάλῃ βάρσαμα τῆς πλίσσης μαργωμένη,
 Ξυπνᾷ ἡ ψυχὴ καὶ γύρα τῆς κυττᾶ, ἡ ἀνατημένη.

Δὲν εἶνε διάσο ἀμυγδαλιές, πλὴ στ' ἄνθη τους ποῦ ρεθεῖ,
 Δὲν εἶν' ἡ τρισβῆθη χαρὰ ποῦ στ' ὄνειρο γυρθεῖ ;

Δὲν τρέμ' ἡ δροσο ὀλούθενε, δὲν εἶν' γιομάτοι οἱ βῆτοι,
 Πεταλούδουλα γαλανή, πασίχαρη, χνουδάτη ;

Δὲν εἶνε σπίνου λάλημα, δὲ φτερουγᾶν στὰ κρύφια
 Τῆς ρεμματιάς, μὲ τὰ νερὰ μιλῶντας, τὰ κοτσύφια ;

Δὲ σπᾶν οἱ ἀχτίδες οἱ στερνὲς τοῦ ἡλιοῦ τοῦ ἀποβροχάρη,
 Πὰ στῆς ἀρχῆς τὸν τροχό, σπιθόβολο δοξάρι ;

Τὸ νιὸ φεγγάρι, στίς κορφὰς ὅπου λευκαίνει, κύττα,
 Σὲ νέφι ἀνάπαλο, ξαντό, δὲ φεύγει ἀργὴ σαῖτα ;

Κι' ὦ, τὸ χλωρὸ μουζάνημα, ἀπὸ τὰ ὄγρα ρουθούνια,
 Τῆς ἀγελάδας, ποῦ σκορπᾷ στοῦ λιβαδιοῦ τὴν κούνια !

Ἄλλ' ὡς τοῦ σύμφου ἡ σκιά, ποῦ ἀνάλαφρη, στὸ πλάι
 Τοῦ γαλανοῦ μεσημεριοῦ βουνοῦ γοργοκυλάει,

Τὰ βλέφαρα ἐγλιστροῦσαν, τὰ μάτια μου ἐκυκλώσα,
 Ἐκεῖ ποῦ ἀσπίδα τὰ φτερά, σηκώνει ἀητίνα κλωσσα !

Βάγια ψηλά, θαφνόκλαρα, μυρτιές γεμάτ' ἡ αὐλή τῆς !
 Ἴσα μὲ κρᾶζει μέσα του, ὁ ναὸς ὁ μικροβλήτης !

Τί κι' ἂν στὴ ρίζα τῆς ἑλιάς, τὴ φεγγερὴ του θήκη,
 Γιὰ μιὰν ἀγὴν ἀλλάζοντας, φτερώνει τὸ τζιτζίζι ;

Τί κι' ἂν ὁ ἀνθὸς ὅπ' ὄκλεισε τὴ νύχτα, σὺν ἀνοίγει,
 Τὴ μέλισσα, ποῦ κράταγεν, ἀφίνει νὰ ξεφύγει ;

Κι' ἂν τὰ πυρρά, τ' ἀχνόχουσα, μαυριδερά σημάδια,
 Τῆς κάμπιας, ποῦ σερνόντανε στὰ χαμηλὰ ἀνθοκλάδια,

Μὲ περισσὲς βυζοίνοντας θηλιές τὸ ἀνέβασμά τῆς,
 Στὸν ἥλιο τώρα ἀστράφτουνε, πετράδια στὰ φτερά τῆς ;

Μ' ἀπὸ τίς λιόχαρες πλαγιές, τὸ νιὸ μελίτσι ἂν ἔρτει,
 Δουλεύει μὲς στὰ σκοτεινὰ τὸ μέλι, στὸ κυβέρι.

Ἐδῶ φωλιάζει δύναμη κρυμμένη, Θεοῦ βλησίδι·
 Ἐδῶ ὄρθιος ὕμνος ὁ ἀνθρωπος, βιγλίζει στὸ στασίδι !

Στόλος ἐδῶ γητεύεται, σὲ θεῖαν ἀταραξία,
 Ὡσὰ νὰ λουζέται ἄφωνος, βαθιά, στὸ γαλαξία,

Ἐκεῖ π' ἀνοίγει' ἄβυσσο, τὸ μεσανύχτι ὁ ζόφος
 Καὶ μυρμηγκιάζει κι' ἀναβρά, καταμεσίς στὸ ἀστρόφως !

Ἐδῶ, ὡς τὰ κόλλυβα λαμπρὸ τ' ἀποσκεπάζει ρόδι,
 Νυφραδιακὸ σὰ νᾶτανε προβόδισμα τὸ ξόδι,

Πετράδια μιᾶζοννε χυτὰ, φλόγ' ἀφθαρη ντυμένα,
 Τῆς λύτης τ' ἄγια φλάμπουρα, ἀνάερα σηκωμένα !

Καὶ καθὼς τρέχει τὸ νερό, μέσα σὲ πλούσια γλόη,
Πηγὴ τὸ δάκρυο γίνεται, ψαλμὸς τὸ μοιρολόδι,

Βογγάει χελιδονοχαρὲς ἢ νάρθηκας, κι' ὁ θρήνος,
Πὰ στὰ δεμένα πόδια τους, ἀπιθωμένους κρίνος!

Τί ἂν πᾶνε πίσω οἱ ζωντανοὶ καὶ μπρὸς οἱ πεθαμμένοι;
Ἄχ, τὸ κορμὶ τῆς δόξας μου, καιρὸ ποῦ τοὺς προοιμνεῖ!

Γοργὸ ὡς τρανιάζει τῆς ψυχῆς βαθιὰ μεν τὸ στημόνι,
Τῶν κοιμημένων μου ὁ λάος, ἀκούει καὶ μὲ σιμώνει!

Σπάθα, λογιάζω, ἀθάνατη νὰ προβοδάει καρῆνα
Ἄνάμεσα στὰ κόκκαλα, τραγοῦδι θεῖο, Σειρήνα!

Χρυσὸ κελιάδημα ἀηδονιοῦ, στὰ σκότη μου φτασμένο,
Ἄπὸ καρᾶβι ὅπ' ἔρχεται, δεξιὰ κυβερνημένο!

Ρέμμα ἀντισκόβοντας ψηλὸ, σὲ μέγα πέλαο γύρω,
Ξεσκίζει, κατακόρωνα χτυπώντας, τὸ ἅγιο μύρο!

Βαθιά, σ' ἀτέλειωτη χαρᾶ, γοργοκυλάει τὴν πρῶμα,
Σὰ στήθη, ὁποῦ σηκώνονται, στοῦ λιβανιοῦ τὲ κῆμα!

Μιὰ φούχτα κόλλυβο ὡς κρατῶ, χαρὰ μὲ περιτρέχει.
Σκιρτᾶ τὸ σπλάγχο μου θεϊκό, γιὰ τὸν ἀγῶνα ποῦ ἔχει!

Ἐκείνους π' ὄλεα κ' ἔχασα γιὰ πάντα μιὰν ἡμέρα,
Σὰ σύννεφα ἀνοιξιὰτικα τοὺς βλέπω στὸν ἀγέρα!

Κριτῆς Μιχαήλ, Κριτῆς Γαβριήλ, γοργοπετάει μπροστά τους,
Κι' ἀκζύω πικρὰ, καθὼς τὸ θροῦ τῆς λεύκας, τὰ φτερά τους!

Μιὰ φούχτα στάρι, κ' ἔφτασαν, πῶς πέφτουνε τ' ἀστέριζα,
Ἐδῶθ' ἐκεῖθε, τρέχοντας, τὰ οὐράνια περιστέριζα.

Γλυκό μου, ἐσὺ μνημόσυνο, πένθος χαρμόσυνός μου,
Τὴν ὥρα τούτη, ἄ, πῶς κρατῶ σφιχτά, τὸν οὐρανὸ μου!

Σταιοῦ σπειρί, π' ἀνάδωκε γιὰ τὴν ψυχὴ μου ἢ γῆ μου,
Νὰ θρέφει ἄγνὸ τὸ λόγο μου καὶ πλέρια τῆ σιγῆ μου,

Ρόδι, τοῦ κρύφιου π' ἀνοιξες νεκροδελτινοῦ ἀμβροσία,
Κυττάζοντας σας, τὸ αἷμα μου, φωνάζει, ἀθανασία!

Γλυκό μου ἐσὺ μνημόσυνο, πένθος χαρμόσυνός μου,
Στ' ἅγιο τραγοῦδι π' ἄρχισα, τὴ δύναμή σου δόμου!

Τὸ πνεῦμα τοῦ ὄχλου τὸ θαμπό, τὸ βαρυστέναχτο ἄχτι,
Καθὼς ἢ φλόγα πίσω τῆς ἀφίνοντας τῆ στάχτη,

Σηκώνεται, ἕμια νὰ σκοθῶ, σωριάζοντας τὸ κάτου,
Μὲ τ' ἀστραπόφωτα φτερά, πετώντας τοῦ θανάτου!

Κι' ὁ Μάννα, ἀχνὸ ποῦ σὲ φωτᾶ τὸ κρεμαστὸ καντύλι,
Κάτου ἄπ' τὸ μέγα μέτωπο, ποῦ σκέπει τὸ μαντύλι,

Στὸ μάγο φῶς, ποῦ τὴν ψυχὴ μ' ὄχει γλυκὰ κυκλώσει,
Σὰν τὸ χρυσάφι, ὁ χρυσοχὸς ποῦ πάσχοντας νὰ λυώσει,

Κρουὰ ἀναπνιὰν ἀδιάκοπη, τὴ φλόγα συμμαζώνει,
Στὸ μέταλλο, ποῦ ὑπομονὴ τὸ τυραννάει, τὸ ζώνει,

Ὡς ποῦ σαλεύει στὸ βυθό, κόμπος αἰφνίδιος πρῶτα,
Σὰ δάκρυ, ἢ σὰ στὸ μέτωπο γοργὴ ἢ σταλιά τοῦ ἰδρωτά,

Τέλος σκιρτᾶ χρυσοπηγὴ μπροστά του, ἔτσι τὸν ἕμνο
Πληθαίνω μέσα μου γιὰ σὲ καὶ τὸν πυρρὸ σου σκύμνο!

Τέλος σὲ ζῶνω, ὡς ἢ πηγὴ τὸν κρίνο, καὶ ἠουχάζω,
Νὰ ξέρω, ποῦ τὰ πόδια σου τ' ἀθάνατα, ἀγκαλιάζω!

Τέλος τὸ χέρι μου, γοργὸ φτερὸ σὰ νᾶναι, γράφει,
Γιὰ σέ, ποῦ τρέχει ὡσὰν κισσός, στὰ τέμπλα, τὸ χρυσάφι!

Κι' ὅπως τ' ἀηδόνι στοῦ νεροῦ τὸ βούισμα τειχισμένο,
Κελαϊδισμόν ἀκράτητον, ἀφίνει εὐτυχισμένο,

Λαμπρὴ ἢ φωνὴ μου καὶ μεστή κι' ὀλοένα πιὸ ψηλώνει,
Ἄλλὰ ἢ ἠχώ τοῦ θόλου σου, βροντῆ τῆ μεγαλώνει!

Καὶ σύ, ἀλαφίνα ἀταίριαστη στὸ λόγγο, ποῦ δὲ βόσκει,
Τί ἔχει τὸ νοῦ τῆς δίπλα τῆς, στὸ νέον ἀλαφομόσα,

Μιὰ εὐφραίνεται στῆς ρεμματιᾶς τὰ μούρμουρα, στῆ φτέρη,
Ποῦ σιέται, ὅπως τρογύρα σου σαλεύει τὸ ξεφτέρι,

Μπορεῖ ν' ἀκούσεις τὸ λαμπρὸ τραγοῦδι, ὁποῦ φτερώνω
Μὲ τὰ φτερά τὰ ἀκοίμητα μπρὸς τὸ βαρὺ σου θρόνο!

Ὁ Μάννα, ἂν ἔστηνες γλυκά, ἐλεῶντας με τ' αὐτί σου,
Πολλές γυναῖκες θ' ἀκούγαν, νὰ ψαλμοῦδῶ, μὲζὶ σου!

Πολλές, ποῦ νιώθουν μέσα τους κρυφοπηγὴ τὸ κλάμμα,
Θὰ ν' ἀκλουθοῦσαν τὸ λαμπρὸ ποῦ σοῦ κομίζω τζέμμα.

Πολλές θὰ νὰ λουζόντανε στὴ μυστικὴ πλημμύρα,
Μάννα, παρθένα, νιόνυφη, πόρνη, ζητιάνα, χήρα.

Ὁ Μάννα, ποῖν τὸν ὕμνο σου νὰ ξεχειλίσει, ἀφίσω,
Γλυκὲς εἰκόνες γυναικῶν θὰ νὰ σοῦ ζωγραφίσω.

Βλαβητικὰ εἰκονίσματα, ποῦ συχνοφέγγει ἡ μνήμη,
Ντυμένα στ' ἀνακουφωτὸ χευσάφι καὶ στ' ἀσήμι,

Κι' ἄλλα γυμνά καὶ μυστικά, σὰ φλωροκαπνισμένα,
Ἀπὸ τὸν ἀναρχο ἔρωτα, βυθίζοντας στὸν ἕνα,

Γιὰ νὰ λουστοῦνε, στὰ λαμπρὰ τὰ ρέμματά σου Ὑγεία,
Τοῦ Ὀλύμπου μου πανσέληνον, γαλήνη Παναγία!

Γιὰ νὰ νιωστοῦν στῆς χάρις σου τὸ ζωντανὸ βασίλειο,
Σὰ μάννες, ποῦ βυζαίνοντες μὲ τὰ βυζιά στὸν ἥλιο!

Κι' ἄντρες δοτοὶ στ' ἀλέτρι τους ζωσμένοι τὴν ψυχὴ τους,
Ποῦ ὡσὰν κολῶνες ρέπιου ναοῦ, σταθῆκαν μοναχοὶ τους,

Ποῦ νὰ σοῦ σπαστο ἄνεμο, βαθιά τους, τὴ σβιλιάδα,
Ὅπου τυλίγει, ἕνα ναό, σὰν πέλαο, τὴν Ἑλλάδα!

Ν' ἀκούσουνε παράδεισο ψυχῶν δλόγουρά του,
Ποῦ ὄλο χτυπᾶν, μερόνυχτα, κοντὰ μας, τὰ φτερά τους!

Τὸ νέο κυττῶντας ὄρχνό, σὲ φανερόν ἀγῶνα,
Στὴ δέση, σὰ σὲ πάλμα, νὰ γύρουνε τὸ γόνα.

Τί ὁ παριστάτης ἄγγελος ὁποῦ σιμά τους στέκει,
Κρατᾷ σπαθί, κρατᾷ φωτιά, κρατᾷ διπλὸ πέλεκυ!

Κι' ὅπως παλεύει ὁ ἄνθρωπος, ἀπ' τοῦ φονιά τὸ χέρι,
Μὲς σὲ τυφλὴν ἀπελπισιά, νὰ πάρει τὸ μαχαίρι,

Ὅμοιος ὁ ἀγῶνας, τὴν ψυχὴ τοῦ καθενὸς ποῦ κρίνει!
Κι' ὦ, πῶς, ἀπόμαζα εὐωδᾶν, οἱ μυστικοὶ σου κρίναι!

ΟΙ ΥΠΕΡΕΤΑΙΣ

Χτύπησε τὸ κουδοῦνι τοῦ πυλώνα κι' ὁ Πολύκαρπος ἔτρεξε
ν' ἀνοίξει.

— Ποιὸς νᾶνε; ἀναρωτήθη ἡ Μάρθα κ' ἔρριξε μιὰ γρήγορη
ματιὰ στὰ ράφια καὶ στὴν πιατοθήκη· ἔσιαξε τὸ τραπεζομάν-
τηλο ποῦ τό'χε ξεστρώσει ὁ Πολύκαρπος μὲ τὴν ἀγκόνα του καὶ
μάζωξε ἀπὸ τίς πλάκες τὰ σπύργα καὶ τ' ἀποσίγαρά του.

— Ἄσυμμόρφωτος ἄνθρωπος!... ἐμουρμούρησε... καὶ τὰ
σκυλιὰ καὶ τὰ γατάκια συμμορφώνονται καὶ νυκοκυρεύονται...
θαρρεῖ πῶς τὸ ταψὶ τὸ βάζουν πλάι του γιὰ λοῦσο!

Γύρισε ὁ Πολύκαρπος συγκινημένος.

Κρατοῦσε τίς μεγάλες του παλάμες κλειστὲς σὰν ἀχιβάδα.

— Μυστήριο!... Πές το σύμπτωσι... πές το ὅτι ἄλλα... μὰ
γὼ θὰν, τὸ λέω μυστήριο...

Χαρὰ καὶ συλλοὴ ὕγραιναν τὰ μάτια του.

— Πάλε, ἀντὶ ν' ἀνοίξω τὸ πορτόνι ἀνοιξα τὴ θύρα... Ἡ
τρίτη φορὰ ποῦ μοῦ συμβαίνει σ' ἕνα χρόνο...

Τὰ μάτια τῆς Μάρθας ἀστράφανε ἀπὸ χαρὰ.

— Ναίσκε!... γρηά μου... τὸ κατάλαβες... Τρίτο γράμμα!...
κι' ἀνοίξε τίς παλάμες του κ' ἐφάνη ἕνα γράμμα.

Ἡ Μάρθα τραβήχτη ἀπὸ τὸ στύλο π' ἀκουμποῦσε καὶ πῆρε
στάσι ἀπειροῦ σεβασμοῦ.

— Naί... τὸ κατάλαβες... εἶνε ἀπὸ τ' ἀφεντικά....

— Καλὰ χαμπάρια, θεέ μου....

— ... Κ' ὕστερα σοῦ λέει κανεὶς «σύμπτωσι», καὶ ξέρω γώ!

... Νὰ σημαίνει κάθε στιγμή καὶ νὰ βαριέσαι νὰ σηκωθῆς, τί
ξεσυνήθισες τὸ καθήκο σου... «Ἄς χτυπᾶνε...δὲν εἶνε κανεὶς...»
ἢ ν' ἀνοίγης δίχως κέφι τὸ πορτόνι καὶ κάθε τόσο ν' ἀκούης
ἕνα τῖρ ἰνγκ... καὶ νὰ ξετυλίγεις, νὰ ξυπνήη μέσα σου ὁ θυ-
ρωρός, νὰ διαπλατώνης τὴ θύρα... καὶ κάθε φορὰ νὰ 'νε γράμμα
ἀπ' τ' ἀφεντικά...

— Ἔτσι νὰ τοὺς καλοδεχοῦμε, Θεέ μου!

— ... Κ' ὕστερα σοῦ λέει ὁ ἄλλος «σύμπτωσι» καὶ κολοκύθια
στὸ πατερό! Νὰ σηκώνεται ὁ γέρος ν' ἀνοίξει, κ' ἡ γρηὰ ποῦ
δὲ περιμένει βίζιτες νὰ σιγουρίζη γρηγορα-γρηγορα τὴν κουζίνα,
νὰ μαζεύη τ' ἀποσίγαρα τοῦ γέρω-γουρσοῦξη... καὶ... «Τί εἶ-
νε!» «ἕνα γράμμα.» Ἡ γρηὰ νὰ παίρῃ στάσι «ὀρισμός σας
κυρία» καὶ τὸ γράμμα νὰ 'νε ἀπὸ τ' ἀφεντικά! Κ' ὕστερα μὴ
πῆς «μυστήριο!»

— Πάψε, γέρω ... τις φιλοσοφικές... διάβασε να ιδούμε τὰ κολὰ μαντάτα και κανείς δέν μπορεί να σου ἀντιμιλήση πῶς ἡ ἀφεντιά τῶ νοικοκυραίων δέν ἔρχεται ἀπὸ ὅσο μακρυνά...

—Και σὲ σένα τάχα ;! ποιὸς μπορεί νὰ πῆ πῶς ὁ ἴσκιος τῶ νοικοκυραίων δὲ γιομίζετο τὸ σπίτι ὅσο κ' ἂν βρίσκονται μακρυνά ;!

Ἦταν ἓνα ζευγάρι ἀπὸ τῆ σπάνια ποιότητα τῶν ὑπερετῶν ποῦ παντρεύονται και γερνοῦνε στὸ ἴδιο σπίτι, πιστοὶ κ' ἀξιοπρεπεῖς, σὰ πολυταϊνεμένα σκυλλιά. Πονέσανε μ' ὄλους τοὺς πόνους και χαρήκανε μ' ὄλες τὶς χαρὲς τῆς οἰκογένειας. Ἡ Μάρθα σιγύρισε τὴ μεγάλη σάλα κ' ἀναψε τὰ πολύφωτα σ' ὄλες τὶς περιστάσεις τῆς χαρᾶς κ' ὁ Πολύκαρπος ἀνοίξε τὴν πόρτα σ' ὄλο τὸ χαρούμενο πλῆθος τῶν φίλων ποῦ ῥθαν σὶς χαρὲς τοῦ σπητιοῦ. Μά, ἡ Μάρθα ἦταν ποῦ σκέπασε μὲ τὰ μαῦρα κρέπια τοὺς καθρέφτες και τὰ πολύφωτα κ' ὁ Πολύκαρπος κρέμασε τὶς βαριῆς μαῦρες κούρτινες στὸν πύλωνα κ' ἔσκυβε τὸ κεφάλι στὸ πέρασμα τῶν θλιμμένων φίλων ποῦ ῥχοντα νὰ συλλυπηθοῦν.

Πόσους θανάτους δὲν ἔλλαψαν μὲ τοὺς Κυρίους σ' αὐτὸ τὸ σπῆτι !

Ἢταν ἡ ῥθε ἡ τελευταία συμφορὰ κ' οἱ Κύριοι φύγανε σαν τρομαγμένα χελιδόνια γιὰ νὰ πᾶνε τὸ γυιό τους σ' ἄλλο κλίμα και νὰ τὸν σώσουν ἀπὸ τὴν τρομερὴ ἀρρώστια ποῦ πλάκωσε σὰ ξαφνικὴ χειμωνιά, ἡ Μάρθα κ' ὁ Πολύκαρπος μείνανε νὰ φυλάνε τὸ σπίτι.

Ἡ στάσις τῶν δύο ὑπηρετῶν μέσα σ' ἀπέραντο σπῆτι ἦτανε θαυμαστή.

Δὲ θελήσανε ν' ἀπλωθοῦν (σαν ἀρκουδόβατοι σὲ κῆπο ποῦ δὲν ἔχει πιά κηπούρδ) πέρα ἀπὸ τὰ δωμάτια τῆς ὑπηρεσίας. Μόνο ποῦ στρώσανε ἓνα πρόχειρο ντιβάνι κοντὰ στὸ τζάκι τῆς κοιζίνας κ' ἓνα τραπέζι και μεταφέρανε ἀπὸ τὴ κάμαρά τους τὶς δυὸ παληῆς πολτρονές, τὸ πανεράκι μὲ τὰ κουβάρια και τὶς καλτσοβελόνες τῆς ἡ Μάρθα και τὴν καπνοσακούλα τοῦ και τὰ τσιμπούκια τοῦ ὁ Πολύκαρπος.

Ξυπνοῦσανε τὴ συνειδημένη ῥρα και σιγύριζαν ὄλο τὸ σπῆτι καθὼς και πρὶν, προσέχοντας ὡς τὴν παραμικρὴ λεπτομέρεια ποῦ κάνει πάστρα και σιγύρισμα τελειὸ κ' ὄλη αὐτὴ ἡ δουλειὰ γεινόντανε καθὼς και πρὶν μ' ὄλη τὴν προφύλαξι γιὰ νὰ μὴ γίνῃ

θόρυβος και ξυπνήσουνε τ' ἀφεντικά. Ὦστερα ἔβαζε ἡ Μάρθα τὴν ἄσπρη κολαρισμένη ποδιά και τὴ σκούφια. Ὁ Πολύκαρπος τὴν κανελλιὰ του στολὴ και γλυστρούσανε στὰ μακρυνά κοριντὸ ῥίχοντας τὶς τελευταῖες ματιές, βάζοντας τὸ τελευταῖο ἀγγίγμα στὸ σιγύρισμα—σιγαλοπερπάτητοι, σιγαλομίλητοι—λὲς και δὲν εἶχαν συναίσθησι πῶς τὸ ἀπέραντο ἀρχοντοσπητο ἦταν ἔρημο και νὰ περιμέναν πῶς ἀπὸ στιγμὴ σὲ στιγμὴ θὰ σήμαιναν τ' ἀφεντικά ἀπὸ τὴ κλειστὴ κρεββατοκάμαρα.

Ἐνα μικρὸ σαλονάκι ποῦ ἦτανε θερμὸ τὸ χειμῶνα μὲ τὸ καλὸ τζάκι του, εἶχε σιγυριστῆ και κλειστῆ ἀμέσως ποῦ φύγανε οἱ νοικοκυραῖοι.—Τὸ κρεμαστὸ πολύφωτο και τὰ μεγάλα πορτραῖτα εἶχαν σκεπαστῆ μὲ πανιά, τὰ καντολέρια και τὰ βάζα τυλιχτήκανε μὲ χαρτιά.—Σ' αὐτὸ τὸ σαλονάκι περνοῦσαν ὁ Κύριος κ' ἡ Κυρία τὶς μακρυνὲς χειμωνιάτικες βραδυές. Καθισμένοι κοντὰ στὸ ἀναμμένο τζάκι ἔφερναν στὴ κουβέντα τους τὰ ὄνοματα τῶν πεθαμμένων παιδιῶν τους μὲ θλίβρι. Τοῦ στερνοῦ τους παιδιοῦ ποῦ σπούδαζε στὰ ξένα, μὲ γλυκειαν ἔγνοια. Τῶν εὐγενικῶν φίλων τους μὲ ἀγάπη και τῶν ὑπερετῶν τους μὲ καλωσύνη.

Πέρασε ἓνας χρόνος και δὲν ἀνοίξανε και τοῦτο τὸ σαλονάκι ν' ἀεριστῆ νὰ ἡλιαστῆ καθὼς ὄλες οἱ ἄλλες κάμαρες.

Οἱ ἀπλὲς μὰ βαθειὲς ψυχὲς τους συναισθανόνταν πῶς ἡ ἀτμόσφαιρα αὐτοῦ τοῦ σαλονιοῦ κρατοῦσε πολὺ ἀπὸ τοὺς Κυρίους τους κ' ἔπρεπε νὰ διατηρηθῆ.

Ἢτανε ὁ Πολύκαρπος διάβασε τὴν ἐπιστολὴ σιγυρισμένος. Ἦτανε γραμμένη ἀπὸ τὸν Κύριο και ἡ φωνὴ του ἔπρεπε σιγὰ-σιγὰ τὸν τόνο τῆς σιγυρισμένης ποῦ εἶχε πάντα ὁ Κύριος ὅταν τοὺς μιλοῦσε. Ἡ ὑπερέτρια ἄκουε σὲ μιὰ στάσι βαθειοῦ σεβασμοῦ. Ἐγραφε γιὰ τὴ «πορεία» τῆς ἀρρώστιας τοῦ Νέου Κυρίου : ...«Τώρα εἶνε καλά. Ἐχτὸς κινδύνου. Μπήκε στὸ στάδιο τῆς ἀνάρρωσις. Ὁ Θεὸς δὲ θέλησε νὰ μᾶς ἀφίση (τοὺς γέρους Κυρίους σας) χωρὶς παιδί. Δοξάσωμεν τὸ ὄνομά Του!»

— Δοξάζουμε τ' ὄνομά σου Θεέ μου !

...«Ὅμως πρέπει νὰ καθήσουμε ἐδῶ, μακρυνὰ ἀπὸ τὸ σπῆτι μας, ἀκόμη πολὺ καιρό ἓνα χρόνο ἀκόμη, ἴσως και περισσότερο. Τὸ κλίμα εἶνε κατάλληλο, οἱ γιατροὶ ἄξιοι, κ' ἡ ἐπιστήμη παρέχει μέσα ἀφθονα. Ἐδῶ θὰ καταπολεμήσουμε τὴν ἀρρώστια ἐντελῶς...»

— Ἀμήν Θεέ μου !

Κατόπι, ὁ καλὸς Κύριος, ζητοῦσε πληροφορίες γιὰ τὴν υγεία τους κι' ἂν ὁ συμβολαιογράφος τοὺς καθυστέρησε ποτὲ τὴ πληρωμὴ τοῦ μιστοῦ καὶ τῆς συντήρησός τους καὶ παραγγέλνει στὸν Πολύκαρπο νὰ μὴ τσιγκουνεύεται τὰ χρυσιά τοῦ ὑπογείου καὶ νὰ καπνίξῃ μὲ τὰ τσιμπούκια του.

— Καλωσυναίτε μου ἀφέντη!...

Στὸ τέλος ἦταν ἓνα ὑστερόγραφο γραμμένο μὲ τὸ χέρι τῆς Κυρίας :

«Καλή μου Μάρθα. Καθὼς μανθάνω ἀπὸ τὶς ἐφημερίδες, ὁ χειμῶνας, αὐτοῦ, εἶνε ἐξαιρετικὰ βαρῦς. Ὅμως ἐλπίζω πὼς τὸ τζάκι στὸ μικρὸ μας σαλονάκι νὰ εἶνε πάντα καλὸ καὶ νὰ σὰς θερμαίνει τέλεια. Βέβαια, ἢ γιατίσα ποῦ παραπονήσο πὼς δὲ συμμαζεῦεται θὰ ἔχει γυρίση καὶ θὰ βροίση τὸ χουζούρι τῆς κοντά σου καθὼς τὸ εὔρισκε κοντά μου. Ἐκεῖνο τὸ μαῦρο σάλι μου, μὲ τὶς μὸβ κουκουνάρες, εἶνε καλὸ γιὰ σέ. Νὰ τὸ βάζῃς. Εἶνε ὀλόκαλλο καὶ θὰ σέ θερμαίνει.»

— Χρυσή μου Κυρία!...

Ἡ χαρὰ γιὰ τὴν καλὴ εἶδησι τῆς υγείας, τοῦ Νέου Κυρίου κι' ἡ λύπη ποῦ θ' ἀργούσανε νὰ δοῦν τ' ἀφεντικά τους ἐνόησαν μ' ἓνα τρίτο συναίσθημα. Οἱ ὑπερέτες σκύψανε σιωπηλοὶ μὲ τὴ γλυκεῖα ντροπαλωσύνη τῶν ἀγαθῶν ἀνθρώπων ποῦ τοὺς κάμανε ἓνα πολὺ μεγάλο κομπλιμέντο.

— Ἀλήθεια!... ἐμνημοσύνησε σὲ κάμποση ὥρα ὁ Πολύκαρπος, ζήσαμε στὸ σπίτι σὰ νὰ μὴ εἴμασταν βέβαιοι γιὰ τὴν ἀγάπη ποῦ μᾶς ἔχουνε τ' ἀφεντικά... ἢ σὰ νὰ μὴ εἶχαμε ἐμπιστοσύνη στὸν ἐαυτὸ μας καὶ φοβούμασταν μὴ καταχραστοῦμε τὰ κελλάρια καὶ μαγαθήσουμε τὶς σάλες!

— Δὲν ἀνοίξαμε ποτὲς νὰ ρίξουμε μιὰ ματιὰ στὸ ὑπόγειο...

— Ἀμ... ἀνοίξαμε τάχα νὰ δοῦμε τί γίνεται μὲ τὴ σκόνι στὸ σαλονάκι!;

Ἐτοιμαστήσανε ἀμέσως γιὰ δουλειά' ἀνασκουμπωθήσανε κι' ἀνοίξανε τὸ σαλονάκι.

Ἠὼ! πὼ! πὼ! σκόνι... καὶ κακό!...

— Καὶ πάλε... δόξα σοι ὁ Θεός... μποροῦσε νὰ κατεβῆσῃ ὁ καπνοδόχος νερὸ στὸ τζάκι καὶ νὰ γίνῃ δῶ μέσα!...

Ἄνοιξανε τὰ παράθυρα. Βγάλανε τὰ χαλιά ἔξω. Τινάζανε, σκουπῆσανε καὶ πάλι ξανατινάξανε. Ἐσκεπάσανε τὸ πολύφωτο, τὸν καθρέφτη καὶ τὰ πορτραῖτα, ξετυλίξανε τὰ χαρτιά ἀπὸ τὰ καντιλέρια καὶ τὰ βάζα. Ἀπὸ τὸν καιρὸ ποῦ δίνονταν χοροὶ στὸ

σπῆτι, δὲ θυμοῦντανε νὰ δουλεύαν μὲ τόση βιασύνη, κι' ἀπὸ τότε εἶχαν περῆσει πολλὰ χρόνια. Εἶχαν ριχτῆ στὸ σαλονάκι μὲ τὴ φούρια μιᾶς δουλειᾶς ποῦ γίνεται παράφορα ἀπὸ ἔχταχτη ἀνάγκη. Δὲν ἄνοιγαν νὰ μιλήσουν παρὰ γιὰ νὰ διατάξῃ ὁ ἓνας τὸν ἄλλονα.

Στροφόσανε τὰ χαλιά καὶ συγύρισαν μὲ μεγάλη προσοχή. Πρὶ βοῦδύση τὸ σαλονάκι ἦταν τέλεια συγυρισμένο.

Ἡ Μάρθα ἄναψε καὶ τὸ τζάκι κι' ἔβαλε φρεσκοκομμένο καφέ καὶ ζάχαρι καραμέλλα στὸ καφεκοῦτι ἐνοῦ μικροῦ παλαιικοῦ ἐπίπλου σιμὰ στὸ τζάκι, ποῦ συνηθοῦσε ἡ Κυρία τῆς νὰ ετοιμάζῃ τὰ βράδια μονάχη τῆς τὸν καφέ τοῦ Κυρίου.

Ὁ Πολύκαρπος κούρδισε τὸ δολόγι ποῦ εἶχε σταματήσῃ τὴ μέρα ποῦ φύγανε οἱ νοικοκυραῖοι.

Τὸ σαλονάκι ἦταν τέλεια ἐτοιμὸ ἢ φωτιά ἔλαμψε, ἢ βαθεῖα δεσματένια πολτρονά ἐσπρώχθη ἀκόμη λίγο κοντήτερα στὸ τζάκι καθὼς καὶ τὸ χαμηλὸ τραπέζι μὲ τὰ τσιμπούκια τοῦ Κυρίου.

Πρὶ βγούνε σταθήσανε κάμποση ὥρα συλλογισμένοι ὕστερα κωταχτήσανε στὰ μάτια.

—.....Δὲ νομίζεις καὶ σύ, πὼς ἀπὸ στιγμή σὲ στιγμή θὰ ῥοθοῦνε τ' ἀφεντικά!;

—.....Ναί!

Κλείσανε, καὶ πήγανε στὴ κουζίνα νὰ φᾶνε. Ὁ Πολύκαρπος κατέβῃ στὸ ὑπόγειο κι' ἀνέβασε ἓνα μπουζάλι χρυσί.

—Ἠὼ! πὼ! πὼ! ἀράχνης καὶ κακό!.....

—Καὶ πάλε δόξα σοι ὁ Θεός...μποροῦσε νὰ ῥμαζαν νερὸ οἱ φεγγίτες καὶ νὰ γίνονταν κεῖ μέσα!.....εἶπε ἡ γρηά.

Φάγανε γρήγορα χωρὶς νὰ ποῦν μιλιὰ, μ' ἀπόψε ἡ Μάρθα δὲν ἐβιάστη νὰ βάλῃ τὸ καφέμπρικο στὴ φωτιά, νὰ στρόσῃ τὸ σκοῦρο τραπεζομάντηλο καὶ νὰ φέρῃ τὸ πανέρι μὲ τὰ κουβάρια καὶ τὶς καλτσοβελόνες τῆς. Ἐσηκώθη καὶ πῆγε στὴν κάμαρά τῆς ν' ἀλλάξῃ. Ἐδιδλώσεν καὶ τὴ ποδιά μὲ τὶς κολλαρισμένες νταντέλες μὰ τὴν παρότησε. Ἄναψε ἓνα κερί καὶ πῆγε στὴν κάμαρα τῆς Κυρίας. Ἄνοιξε μιὰ ντουλάπα, πῆρε τὸ μαῦρο σάλι μὲ τὶς μὸβ κουκουνάρες καὶ πέρασε ἀπὸ τὴ μεσόπορτα στὸ σαλονάκι. Ἄναδίνονταν μιὰ γλυκεῖα ζέστα καὶ τὸ τζάκι ἦταν γεμάτο ἀνθρακεία. Ἄναψε δυὸ φῶτα τοῦ πολύφωτου, ἔβαλε τὸ καφέμπρικο στὸ τζάκι, τυλίχτη μὲ τὸ ἀκριβὸ σάλι καὶ κίθισε στὸ χαμηλὸ γωνιακὸ ντιβάνι. Ἐκεῖ ἦταν καὶ τὸ μικρὸ εὐαγγέλιο, δεμένο μὲ βυσινὶ βελούδο, ποῦ διάβαζε κάθε νύχτα ἡ Κυρία. Τ' ἀνοίξε ἔκεῖ ποῦ διπλώνονταν μιὰ κορδέλλα μὲ κόρσια τοῦ ἦταν κρεμμα-

σιμένα τὰ βαφτιστικά στουρουδάκια τῶν παιδιῶν, κι' ἄρχισε νὰ διαβάζη.....

Ἐξαφνα, ἀκούει ἕνα συρτό βῆμα.....

—'Ο ἀφέντης!.....

Κ' ἐτινάχτη ὀρθή!.....

Ἄνοιξε σιγὰ ἢ πόρτα καὶ μπῆκε ὁ Πολύκαρπος.

Πῆρε μιὰ βαθειὰν ἀνάσα νὰ φωνάξῃ : «ὦ! τὸν χαντακωμένο! ..... φόρεσε τὶς παντοφλές τοῦ Κυρίου!.....» μ' ἀμέσως συλλογίστη, «Ἄς γυρίσουν, Θεέ μου! μὲ τὸ καλό.....κι' ἄς μὴν εἴρη παντοφλές νὰ βάλῃ.....»

Ἄθάνατο τζάκι.....εἶπε ὁ Πολύκαρπος κι' ἐκάθισε στὴ βαθειὰ πολτρόνα τοῦ Κυρίου του.

—.....Πράγματι.....δὲν ἔχουμε στὸ σπῆτι ἕν ἄλλο τζάκι σὰν κι' αὐτὸ, εἶπε ἡ Μάρθα κ' ἐτοίμασε τὸν καφέ, τὸν ἐσύριξε στὸν ἄντρα τῆς καὶ ξανακάθισε στὸ χαμηλὸ ντιβάνι τῆς Κυρίας τῆς.

—Ἀγαπητή μου.....εἶπε ὁ Πολύκαρπος πέρνοντας ἕνα τσιμποῦκι ἀπὸ τὸ χαμηλὸ τραπεζάκι.....δὲ νομίζεις καὶ σὺ πῶς μποροῦσαν οἱ ἄνθρωποι νὰ πλησιάσουν κοντιύτερα.....ἔτσι νὰ ποῦμε.....νὰ δώσουνε τὸ χέρι καὶ νὰ ζοῦν μ' ἐμπιστοσύνη κι' ἀγάπη!

Πέρασ' ἕνα τσιγάρο στὸ τσιμποῦκι κι' ἄναψε ἕνα σπίρτο. Ἡ Μάρθα τότε κῦτταξε.

Φύσηξε κ' ἔσβυσε τὸ σπίρτο. Τράβηξε κοντὰ του ἕνα ταψὶ καὶ τῶριξε μέσα.

—...Ἀναμφιβόλως!... ἐμουρμούρισε ἡ Μάρθα κι' ἀναρωτήθη «πῶς τοῦγινε καὶ δὲ πέταξε στὸ χαλὶ τὸ σπίρτο!...»

—...Θὰ μπορούσε κανεὶς νὰ πῆ, ἐξακολούθησε ρουφώντας ἀλαφριά μικρὲς γουλιές ἀπὸ τὸ φλυτζάνι του, πῶς ξεγάσανε ὅτι εἶνε ἀποδιωγμένοι καὶ καταραμένοι ἀπὸ τὸν Ἄθάνατο Θεό, νὰ κερδίζουν μὲ τὸν ἰδρώτα τοῦ προσώπου τους τὸν ἄρτο τους... ναί!... καὶ φέρνονται σὰ ν' ἀπέθανε, ὁ Ἄθάνατος χωρὶς ν' ἀφίση διαθήκη καὶ ριχτήκανε, οἱ ἀποδιωγμένοι κληρονόμοι, σι' ἀγαθὰ του... κι' ὅ,τι ἄρπαξε ὁ καθεὶς προσπαθεῖ νὰ τὸ κρατήσῃ...

—...Ἀναμφιβόλως... ξαναμουρμούρησε μηχανικά ἡ Μάρθα κῦτταζοντας μὲ ἀπορία τὸν ἄντρα τῆς ποῦ ἄφηγε τὴ στάχτη τοῦ τσιγάρου του στὸ ταψί. Ἡ χειρονομία του εἶχε μιὰ λεπτότητα καὶ γενικὰ ὅλος ὁ τρόπος του : τὸ κάθισμά του στὴ βαθειὰ πολτρόνα, τὸ ἄπλωμα τῶν ποδιῶν του πρὸς τὸ τζάκι, ποῦ θύμιζε πολὺ τὸν ἀφέντη τους !

— Καί... συλλογίζουμαι... ἀγαπητή μου... τὴν κομικότητα τῶν λογῆς «Σωματείων» μὲ τοὺς προέδρους καὶ τὶς φυλλάδες τους ποῦ ἄντις νὰ προσπαθᾶνε νὰ φιλιώνουν τοὺς ἄνθρώπους τοὺς χωρίζουνε σὲ «τάξεις» καὶ προσπαθᾶνε νὰ «ἐξεγείρουν τοὺς μὲν κατὰ τῶν δέ».

Ἡ γρη῏ ἐπρόσεχε τὸν ἄντρα τῆς μὲ ἀπορία. Πολλὲς φορὲς ἔτυχε νὰ τὸν ἀκούσῃ νὰ συζητῇ πλάι στὸ τζάκι τῆς κουζίνας μὲ συνδούλους τους γιὰ «σωματεῖα» καὶ «τάξεις», μ' ἀπόψε τὰ λόγια του βγαίνουν ἀλλοιώτικα, ἢ μιλιὰ του μαλακῇ, σιγανή... κι' ὅλος ὁ τρόπος του θυμίζει τὸν ἀφέντη τους !

— Τί καλὰ ποῦ τὰ λὲς ἀπόψε... Πολύκαρπέ μου... μιλᾷς σὰν....

— Σὰν ὁ κάθε λογικὸς ἄνθρωπος, ἐσυμπλήρωσε μετριόφρονα βάζοντας τ' ἀποτσιγάρο του στὸ ταψὶ καὶ πατώντας το μὲ τὸν τρόπο τοῦ Κυρίου, γιὰ νὰ σβύσῃ.

Ἀκολούθησε σιωπῇ.

Ἡ Μάρθα διάβαζε στὸ εὐαγγέλιο. Ὁ Πολύκαρπος σηκώθη, ἐτανύθη, πῆρε ἕνα μαῦρο κομπολόι καὶ περπάτησε πάνω κάτω στὸ σαλονάκι.

Μιὰ στιγμή στάθη κοντὰ στὸ γωνιακὸ τραπεζάκι, ἐπῆρε ἀπὸ πίσω μιᾶς γιάλας ποῦ σκέπαζε ἕνα μπαλασσωμένο παπαγάλλο, ἕνα φάκελλο ἀπὸ κερόχαρτο καὶ βγαλε ἀπὸ μέσα ἕνα κομμάτι τετράγωνη καρυδιά, σκαλισμένη καὶ πλουμισμένη μὲ βαφὲς καὶ χρυσοφύλλα. Τῆνε σκούπισε προσεχτικὰ μὲ τὸ μαντήλι του καὶ τῆνε τοποθέτησε εὐλαβητικὰ ἀπάνω στὸ τζάκι μεταξὺ δύο μπουζέτων ἀπὸ κερένια λουλούδια σκεπασμένα μὲ γιάλες.

Ξανακάθησε στὴ δερματένια πολτρόνα κι' ἄναψε δεύτερο τσιγάρο.

Ὅταν πρὸ τριανταδύο χρόνια μπῆκε στὴν ὑπηρεσία τούτου τ' ἀρχοντικοῦ εἶδε τὴν πλουμισμένη καρυδιά διπλωμένη σ' ἕνα σεντοῦκι κι' ἀρώτησε τὸ Γέρω-Κύριό του : «ἂν εἶνε ὁ θυρεὸς μὲ τὰ οἰκόσημα τῆς οἰκογενείας» καὶ τ' ἀπάντησε : «Κατὰ πᾶσαν πιθανότητα». Κι' ὅταν ἐξεθαρρεύτῃ νὰ τοῦ πῆ πῶς : «στοῦ Κυρίου Κόντη ποῦ ὑπηρετήσε, τὸν θυρεὸ μὲ τὰ οἰκόσημα τὸν ἔχουνε ἐπάνω στὸ τζάκι κι' ἔχουνε καὶ χαραγμένο ἀπὸ πάνω στὴν δξώπορτα, στὰ κουμπιὰ τῶν ὑπερετῶν... στὰ μαχαίροπῆρουνα...» ὁ Γέρος Κύριος εἶπε : «Νὰ τα τὰ οἰκόσημα τῆς ἀρχοντιάς μου... τὰ ἔχω μέσα στὴν καρδιά μου καὶ νὰ δῆς πῶς σιγὰ-σιγὰ θὰ χαραχτοῦνε καὶ στὴ δική σου!» καὶ τοῦ ἔδειξε τὸν Κύριό του π' ἀνέβαινε μὲ τὰ δυὸ πρῶτα παιδιὰ του).

Ἡ Μάρθα παρέτησε τὸ διάβασμα. Κρατοῦσε τὸ εὐαγγέλιον κλειστὸ καὶ κύτταζε περιλυτῆ τὰ ἔξη βαπτιστικὰ σταυρουδάκια ποῦ κρέμουνταν ἀπὸ τὰ κορσὶα τῆς κορδέλλας.

Ὁ Πολύκαρπος γύρισε καὶ τὴν εἶδε.

— Ἀπαράλλαχτη ἡ Κερά! σκέφτηκε... Φοράει τὸ σάλι τῆς Κεράς καὶ κάθεται στὴ θέσι της... μὰ, κι' ὁ τρόπος τοῦ καθισοῦ της... τὸ βλέμμα της!... θαρρῶ πῶς βλέπω σ' ὄλα της τὴν ἀρχοντιὰ τῆς Κεράς!... Δὲ λὲς τίποτις ἀγαπητὴ μου!;

— Φίλε μου... εἶπε μὲ ἄπειρη θλίψη... συλλογίζουμε τὰ χρόνια ποῦ τὸ σπῆτι ἦτανε γεμάτο παιδιὰ... Τὸ σπῆτι γεμάτο!... Τώρα... ἡ ἀπαλάμη μου γεμίζει μόνο μὲ τὰ βαπτιστικὰ τους σταυρουδάκια!...

— Ἀπαράλλαχτη ἡ Κερά! συλλογίζεται ὁ Πολύκαρπος καὶ προσέχει ποῦ ἀπλώνει στὴν παλάμη της τὰ σταυρουδάκια προσφέροντας μὲ θλίψη τὰ ὀνόματα τῶν πέντε πεθαμμένων παιδιῶν τῆς Κυρίας της. Θαρρῶ πῶς ἀκούω καὶ βλέπω τὴν Κερά!

Σφίγγει στὴν παλάμη της τὸ ἔχτο βαπτιστικὸ σταυρουδάκι, τὸ φιλεῖ ἀπαλὰ καὶ προσφέρει μὲ γλυκειὰν ἔγνοια τὸ ὄνομα τοῦ τελευταίου παιδιοῦ τῆς Κυρίας της ποῦ εἶνε στὴ ξενιτεία.

— Θαρρῶ πῶς βλέπω τὴν ἴδια τὴν Κερά!

Μιλήσανε γιὰ τοὺς εὐγενικοὺς τους Κυρίους μὲ ἀγάπη

Θυμηθῆκανε καὶ δυὸ παλιhoὺς ὑπερέτες ποῦ εἶχαν «ὑπὸ τὰς διαταγὰς τους» καὶ τοὺς ἀναφέρανε μὲ καλωσύνη.

— Θαρρῶ πῶς βλέπω κι' ἀκούω τὸν ἴδιο τὸν Κύριο!

Ἀκολούθησε μακρὰ σιωπὴ.

Ἄνοιξε ἡ πόρτα σιγανὰ καὶ μπῆκε ἡ γατίτσα ποῦ ἀπὸ τότες ποῦ ἔφυγαν τ' ἀφεντικά δὲ συμμαζεῦονταν στὸ σπίτι. Ἐπροχώρησε δεῖλα ὡς τὴ μέση τοῦ σαλονιοῦ... ἔστάθη λίγα... κι' ἄξαφνα ἀφίνει ἓνα «μιάου» κι' ὀλοῖσα πάει κι' ἀνεβαίνει στὰ γόνατα τῆς Γρηῆς. Βρῆκε γρήγορα τὴ θέσι της κι' ἄρχισε τὸ ρόν-ρόν-ρόν...

Τὸ ρολόγι ἀπάνω στὸ τζάκι ἔκανε τὸ τικ-τάκ καὶ χτυποῦσε τὶς ὥρες σὰ νὰ μὴν εἶχε μείνει ἓνα χρόνον σταματισμένο.

— Δὲν εἶνε ὦρα νὰ κοιμηθοῦμε ἄντρα μου;

— Ναί... καλὴ μου...

Τιναχτήκανε ὀρθοί.

Τὸ σάλι τῆς ΚΥΡΙΑΣ ἔμεινε στὸ ντιβάνι. Ἡ ΥΠΕΡΕΤΡΙΑ τὸ δίπλωσε καὶ τὸ ἀπέθεσε ἐκεῖ. Ὁ ΥΠΕΡΕΤΗΣ σήκωσε ἀπὸ τὸ χαλὶ τὸ κομπολόγι τοῦ ΚΥΡΙΟΥ του.

Ἡ γατίτσα ἔφυγε ἔξω.

Συγγυρῖσανε τὸ σαλονάκι. Κλείσανε τὸ τζάκι.

— Βρὲ γρηοῦλα! δὲ σοῦ φαίνεται πῶς τώρα μπῆκαμε δῶ μέσα ποῦ σήμαναν τ' ἀφεντικά πρὶν περῶσουνε νὰ κοιμηθοῦν γιὰ νὰ κλείσουμε τὸ τζάκι καὶ τὸ φῶς;

—... Καί... κάπως...

Καὶ γυρῖζει τὸ βλέμμα της στὸ κουμβι τοῦ ἠλεκτρικοῦ κουδουνιοῦ ποῦ ἦτανε κοντὰ στὸ γωνιακὸ ντιβάνι. Εἶδε ποῦ ἦτανε σκεπασμένο μὲ μιὰν ἀράχνη! Ἐβγαλε τὸ μαντηλάκι της καὶ τὸ σφουγγίξε.

— Μὲ τὸ καλὸ νὰ γυρῖσουν Θεέ μου!... νὰ χαροῦν τ' ἀρχοντικά τους!

Πῆγανε στὴν κάμαρά τους κ' εἰτοιμάζονταν σιωπηλοί, συλλογισμένοι νὰ κοιμηθοῦν. Ἀπὸ τὸ φόρεμα τοῦ Πολύκαρπου ἔπεσε τὸ γραμμάκι τοῦ Κυρίου. Ἐσκυψε καὶ τὸ σήκωσε καὶ προσέξε πῶς στὴν πίσω σελίδα μετὰ ἀπὸ τὸ ὑστερόγραφο τῆς Κυρίας ἦτανε καὶ δεύτερο ὑστερόγραφο μὲ τὸ γραμμάκι τοῦ Νέου Κυρίου.

«Ἀγαπητοί μου Γέροι. Εἶμαι πολὺ κλλίτερα. Δὲ θὰ πεθάνω... θὰ ξαναγυρῶ σπῆτι μας!... Σὰς θυμοῦμαι πάντα καὶ σὰς ἀγαπῶ. Εἴσαστε μέσα στὶς παιδικὲς μου ἀναμνήσεις κι' ἀκόμα μέσα στὴν τελευταία ἐντύπωσι ποῦ ἔχω ἀπὸ τὸ σπίτι μας. Ὅταν ἐφεύγαμε κ' ἔρριψα μέσα ἀπὸ τ' ἀμάξι ἐν' ἀπελπισμένο βλέμμα πιστεύοντας πῶς ἔβλεπα γιὰ τελευταία φορὰ τὴν αὐλὴ μας εἶδα τὸν καλὸ μου Γέρω-Πολύκαρπο ποῦ κρατοῦσε ἓνα μαῦρο ἐπανωφόρι τῆς μητέρας, κεντημένο μὲ χοντροὺς γαγάτες καὶ μοῦ φάνταξε σὰ νὰ σήκωνε μιὰ μαύρη λεκάνη γεμάτη ἀπ' ὄλα τὰ παλιὰ καὶ νέα δάκρυα τῆς οικογένειάς μας. Εἶδα καὶ τὴν καλὴ μου Γρηῆ-Μάρθα ν' ἀκολουθῆ τὴ μητέρα καὶ νὰ κλαίη ἀπάνω στὰ τελευταία γλωμὰ ρόδα ποῦ τῆς παράγγειλα νὰ μοῦ κόψη...»

Ἀλεξάντρεια 1913

N. ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ

I

Ψυχή σου δέεται, ποῦ ἐπλανήθη στ' ἄνανθο σκοτάδι,
Κύριε, σῶσε, ἐλέησέ με ἀπὸ τὸν κρῦο τὸν Ἄδη.

Μὲ περιμένει ὀλόγυρα, σιμώνει καὶ στενάζει,
Τ' ἀφθαρτο πλάσμα σου ντροπή καὶ θάνατος τὸ κράζει.

Στὸ μέτωπό μου ποῦ ἔχεις βάλει τὴ χρυσὴν ἀκτίνα
Θά σβύσης, θ' ἀτιμῆσης τὰ βασιλικά τὰ κρῖνα;

Τ' ἅγια σου ποῦ μοῦ χάρισες καὶ τὰ κρατῶ στὸ χέρι
Ρόδα, θ' ἀφήσης νὰ τὰ συνεπάρη τ' ἀγιοκράτοι;

Τὸ εὐλογητὸ φεγγόβολο στὸ μεσόφρυδο ἀμπόλι
Μοῦ μένει, δὲν τὸ νίκησε τῆς ζωῆς ἡ ἀσβόλη.

Θωρῶ καὶ τὸν ἀθάνατο στὸ χέρι μου ἀρραβῶνα,
Τὸ νυφικὸν ποῦ μοῦ ἔδωσες λευκὸ φροῶ χιτῶνα.

Μόνο τὶς ἅγιες νᾶνοιγεν ἡ Χάρη σου βαθυά μου
Πηγές, νὰ βγοῦν τὰ προφαντὰ λουλούδια τοῦ ἔρωτά μου.

Νὰ κατεβῆ ὡς θαλασσαιετὸς κρινᾶτος νὰ μὲ ὑψώσει,
Νὰ μὲ σηκώσει ἀπ' τὸ πικρὸ πέλασ ποῦ μ' ἔχει ζώσει.

Καὶ ν' ἀνεβῶ στὸν ἥλιο σου πολύφεργο κρουστάλι
Ν' ἀνάψω μὲ τῆς μυστικῆς Παράδεισος τὰ κάλλι.

Ὁ! τοῦρανοῦ ποῦ ἀκαρτερῶ χαρά, σὰν θ' ἀνατείλῃς
Θὰ λάμπη τότε εὐλογητὸς, παντοτεινὸς Ἀπρίλης.

Ὅλη θὰ νοιώσω ἡ δροσερὴ κι' ἀγνή παράδεισός μου
Νὰ λουλουδίση ἐατηνὴ καὶ ῥοδισμένη ἐντὸς μου.

Γιοῦλια, ζουμποῦλια, ζουλφαρί, ῥόδα, ἀγγελόκρινά της
Θὰ τρέμουν μέσα μου ἀνοιχτὰ πλατυὰ τὰ λουλουδά της.

Ἄκοπο χάρισε φτερό τοῦ λογιμοῦ μου, ἀπ' τ' ἄδεια
Τῆς πίκρας καὶ τοῦ ἀδύναμου πόθου νὰ βγῶ σκοτάδια,

Στοῦ φωτός σου, τὰ κύματα νὰ τὸ κρατῶ ἀνοιγμένο,
Ἄσειστον ὄλο, ἀκοίμητα πετροάδια σκεπασμένο.

Στ' ἄσβυστο οἱ Ἔρωτες οἱ Ἐφτά ποῦ σ' ἔζωσαν καμίνι
Πότε ὑψωμένη κ' ἡ καρδιά θὰ καίη δετὸ ρουμπίνι;

Μὲς τοῦ πνευματικοῦ οὐρανοῦ τ' ἀτίμητα διαμάντια
Θάναι τὰ μάτια μου ἀνοιχτὰ, στὰ αἰώνια φέγγη ἀγνάντια.

Ὁ ἅγιοι, ἠλιοπεριχυτοὶ, τοῦ λυτρωμοῦ μου δρόμοι!
Τοῦ Πονηροῦ δὲ θέλει ἀργήση, θὰ λυγίσῃ ἡ γνώμη.

Ὡς τοῦ θανάτου τὰ πλατυὰ φτερά θὰ μὲ σηκώσουν
Οἱ χρυσοπόρφυροι οὐρανοὶ οἱ ἑφτά θὰ μὲ κυκλώσουν.

Σ' ἀμάραντα θ' ἀγάλλομαι γιὰ πάντα καλοκαίρια
Κ' ἐνώ ἡ ψυχὴ θὰ λούζεται στὰ παραδεισονέρια.

Ψηλά σ' αἰθέρες ἀτάραχες, κί' ἀπὸ τὰ θεῖα τὰ κλώνια,
Θὰ κελαδοῦν ἀσίγητα τὰ ἡλύσια χελιδόνια.

ΜΑΡΚΟΣ ΑΥΓΕΡΗΣ

(ΗΛΙΩ ΤΟΤΙΟΜΑΛ)

Ἰδέσθαι ὅτι εὐαγγέλιον θεοῦ γινώσκω καὶ ὑμεῖς οὐκ ἐπίστευσατε
καὶ οὐκ ἐδέξατο ἡ καρδιά ὑμῶν τὸ εὐαγγέλιον τοῦ ἔθους
καὶ οὐκ ἐδέξατο τὸ εὐαγγέλιον τοῦ ἔθους καὶ οὐκ ἐδέξατο
τὸ εὐαγγέλιον τοῦ ἔθους καὶ οὐκ ἐδέξατο τὸ εὐαγγέλιον τοῦ ἔθους

ΒΟΥΚΟΛΙΑΣΤΑΙ

Δαμοίτας κάποτε, Ἄρατος, καὶ Δάφνης ὁ βουκόλος
 Σὺν δυὸ σμίγαν τὰ θρέμματα σ' ἓνα λιβάδι κι' ἦτον
 Ροῦσος γενᾶτος ὁ ἓνας τους, παιδὶ στὸ χνοῦδι του ὁ ἄλλος
 Σὲ μιὰ βουσοῦλα καθιστοὶ τέτοια τραγούδια ἔλεγαν
 Στὴν ἄφρη τοῦ καλοκαιριοῦ καὶ στάλα μεσημέρι.
 Ὁ Δάφνης δὲ πρωτάρχισε ποῦ καὶ τὸ ἀποζητοῦσε.

(ΔΑΦΝΙΑΔΟΣ ΩΔΗ)

Πολύφημε, μηλοβολεῖ ἡ Γαλάτεια τὸ κοπάδι
 Καὶ περιπαῖζει τὸν βοσκὸ πῶς δὲ νογᾶ ἀπ' ἀγάπη·
 Λωλλέ, καὶ σὺ δὲ στρέφεται, λωλλέ, νὰ τὴν κυττάξεις
 Μὰ κάθεσαι σφυρίζοντας γλυκὰ καὶ νᾶσου ἐκείνη
 Τὴ σκύλλα πάλε σοῦ προγκάει τ' ἀρνιά ποῦ διαφεντεύει.
 Αὐτὴ ἀλιγτάει κυττάζοντας τῆς θάλασσας στὰ πλάτη
 Ὅπου ἐκείνην τὰ ὄμορφα κύματα, καθὼς τρέχει,
 Τοῦ ἀπαλοκόχλαστου γυαλοῦ στὴν ἄκρη, καθρεφτίζουν.
 Μάσεται, μήπως καὶ ριχτεῖ τῆς κορασιάς στίς γάμπες
 Ὡς ροβολάει καὶ σχίσει τῆς τὸ ροδαλὸν τῆς δέσμα.
 Μαργιόλα καὶ καμωματοῦ σαλεύει ἀντίκρου ἐκείνη,
 Σὰν ὅπως σ' ἀπαλώτατο καλοκαιρινὸ ἀεράκι
 Λυγιέται τὸ χρυσόξηρο λοφεῖο τῆς ἀγρινάρας,
 Καὶ φεύγει τὸν ποῦ τὴν ποθεῖ, πλὴν βρόχια ὅποιου δὲν
 (στέργει)

Στήνει τοῦ μ' ὄλα τῆς βαλτὴ γιὰ νὰ τὸν ξελογιάσει,
 Μορφαίνι δὰ καὶ τᾶσχημα, Πολύφημε, ἡ ἀγάπη.
 Μὲ τὴ σειρά του δεύτερος τραγοῦθαγε ὁ Δαμοίτας.

(ΔΑΜΟΙΤΟΥ ΩΔΗ)

Τὴν εἶδα, μὰ τὸν Πᾶνα, ὅταν μοῦ πρόγκαι τὸ κοπάδι
 Δὲν ἔφυγέ μου τὸ γλυκὸ, μονάκριβό μου μάτι,
 Ποῦ χάρι του εἶθε ἀνάβλεμμα πάντοτε νᾶχω ὡς τώρα,
 Κι' ἄς προμαντεύει ὁ Τήλεμος κακὰ—ποῦ ν' ἀπολάψει

Σωριαστὸ σάιτι τοῦ κακὸ γιὰ προῖκα τῶν παιδιῶν του!
 Στὸ πείσμαί τῆς ὄμως κι' ἐγὼ νὰ τὴν ἰδῶ δὲ στρέφω
 Καὶ μιὰν ἄλλη καμώνουμαι πῶς ἔχω αὐτὴ τ' ἀκούει,
 Φοτιὰ ἀπ' τὴ ζήλεια, θεοῦλη μου! καὶ λυόνει. Ἀλαφιασμένη
 Τοῦ πόθου ὄρμᾶ ἀπὸ τὸ γυαλὸ κι' ἀχόρταγη ἡ ματιὰ τῆς
 Κύκλο τὸ σπήλιο σερπετή, μ' ἀποζητᾶ, ὡς τὴ στρουγγα.
 Καὶ χροφολάγγωτη ἀμολῶ τὴ σκύλλα μου γιὰ δαύτη
 Ποῦ ὄντας τὴν ἐρωτευόμουν τῆς ἐχαιδολογόταν
 Χώνοντας τὸ μουσοῦδι τῆς ἀνάμεσα ἀπ' τὰ σκέλια·
 Ἴσως, θωροῶντας με ἔτσι δὰ νὰ κάνω, συχνοστεῖλει
 Μηνυτή. Πλὴν μανταλωτὴ θὰ βρεῖ τὴ θύρα ὡς ὅπου
 Μ' ὄρκο μοῦ τάζει στὸ νησί νυφιάτικο κρεββάτι.
 Μὴ δὰ τὸ θῶρι μου ἄσχημο ποῦ μὲ κακολογοῦνε;
 Ἰδοῦ ποῦ καθρεφτίζουμον πολληῶρα στὴ γαλήνη
 Τοῦ πόντου, καὶ τὰ γέγεια μου, κι' αὐτὸ τὸ ἓνα μου μάτι,
 Ὡς τόσο ποῦ ἀναδίνουνταν πανεύνοστα—ὡς μοῦ ἐφάνη·
 Πιὸ δὲ τὰ δόντια μου ἔλαμπαν καὶ Παριανοῦ μωριάου
 Ποῦ τρεῖς φορὲς-μὴ βασκαθῶ-στὸν κόρφο μου ἔχω φτύσει
 Καθὼς μ' ὄρμηγνεψεν ἡ γραίω Κοτυταροῦ νὰ κάνω.

Εἶπε κι' ἐστάθη καὶ φιλεῖ τὸν Δάφνην ὁ Δαμοίτας
 Κι' αὐτὸς στὸν ἄλλο σύριγγα κι' ὁ ἄλλος σ' αὐτὸν σουραῖλι
 Χαρίζει ὄραϊο. Σουραῖει, αὐλεῖ κι' ὁ Δάφνης κι' ὁ Δαμοίτας
 Καὶ τὰ δαεῖλια σύγκαιρα χορεύουν στὸ γρασίδι.
 Κι' οὔτε ποῦ ἐνίκησε κανεὶς· βγήκαν κι' οἱ δυὸ ἔεφτέρια

ΓΙΑΝΝΗΣ ΜΗΑΙΑΛΗΣ

ΛΟΓΟΣ

ΚΑΘΕ ΔΥΟ ΜΗΝΕΣ — ΣΕΛΙΔΕΣ 24 - 32

Π·Ο·Ι·Η·Μ·Α — Δ·Ι·Η·Γ·Η·Μ·Α — Μ·Ε·Λ·Ε·Τ·Η

Ἡ συνδρομή 5 δραχ.—Συνδρομές, γράμματα καὶ ἄλλοι σχετικὸ μετὰ τὸν «Λόγο» στέλνονται πρὸς τὸν κ. Φάνη Μιχαλόπουλον, Ἀριστοτέλους—Ἐυνάδου 2^ο— Ἀθήνα. Ἀγγέλλουμε ὅσες ἐκδόσεις λαβαίνουμε. Τμὴ φύλλον δραχμῆ.

ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

«Ὅσοι διαβάζοντας τοὺς στίχους τῆς Μας Θεοῦ ἔως ἐδῶ, ἐφάντασταν πὼς ἐξυπηρετῶ ἓνα ἐνστικτὸ μου ἡμέτερο, εὐδαίμωνικό, μιὰ νόσωση τῆς θέλησός μου κ' ἔδωσαν μιὰν ἀβουλή «Κατάνυξη» ἀφορμὴ τους, ἀπατήθησαν. Δὲν ἀδικῶ κανένα. Καὶ γιὰ τοῦτο, μιάζει νὰ ὀφείλα δυὸ λόγια».

ΛΙΓΓΕΛΟΣ ΣΙΚΕΛΙΑΝΟΣ

ΑΠΟ ΤΗΣ ΟΜΙΛΙΑΣ
ΕΝΟΣ ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ

«Ὁ πόνος σὲ κάνει προφήτη καὶ μάγο»

AMIEL

VII

6 **Η** παρὰστασις, αὐτὴ καθ' ἑαυτή, δὲν μᾶς συγγινεῖ τόσο ὅταν μᾶς παρουσιάζεται γυμνή· καὶ μετὰ τὴν ἐντονώμενη ψυχικὴ διάθεσις, κάποτε, τὴν ἀντικρίζουμε ψυχροί· Ἡ ἁμορφία πρώτη ἢ Φύσις δευτέρα, τὸ καλὸ καὶ τὸ ἀληθές, ποῦ κλείνουν, σὰ μᾶς δοθοῦν ἀπότομα, ὅσο θεϊκὰ καὶ ἂν εἴνε μᾶς ἀφήνουν ἀπαθεῖς, σχεδὸν ἀσυγκίνητους· ὄχι ἀπὸ κατὰπληξιν· ἴσως τὸ ἀπόλυτον πλαστικόν, ὅπως τὸ δίνει ἡ φύσις, νὰ μὴν κατορθῶναι ἀμέσως νὰ δημιουργῆ μέσα μας ὅ,τι τὸ μουσικὸ πάντοτε κατορθῶναι μετὰ μέσα ἀπλᾶ καὶ βαθειά· κοιτᾶτε ἓνα τοπίον· ἡ παρὰστασις μαζί μετὰ τὴν παρατήρησιν σπανίως διαρκοῦν ἐπὶ πολὺ· ἐξαφανίζονται ἀμέσως καὶ σχεδὸν ἀπότομα· βασιλεύουν πρὶν ἀνατεῖλον· ἀφήνουν ὅμως κάτι, σὰ σπόρον, ποῦ κατόπιν ἀναπτύσσεται, μέσα μας, καὶ ὠριμάζει χωρὶς ποτὲ νὰ μαραίνεται· ἐκεῖνο, ποῦ ἄλλοτε ἐξήγησα· μετεγγίζουσι τὴν ψυχὴν μᾶς τὴν μουσικὴν μᾶς πνευματικώτητα, ποῦ ζῆ τὴν δικὴν μᾶς πνευματικώτητα, αἰωνία, ὡς ἀναπαράστασις· αὐτὸ συμβαίνει πάντοτε καὶ ἀδιάκοπα μὰ τόσο διαδοχικὰ, περνᾶει τόσο γλήγορα ἀπὸ τὴν ὄρασιν, ὥστε διαφεύγει, σχεδὸν ὅλους ἀπατῶντας καὶ τὰ διαυγέστερα μίτια· τότε μόλις συλλαμβάνουμε,

ἀσυνείδητα τὸν ἀόρατον μυστικὸν θρίαμβον τοῦ φαινομένου· ναί, ἡ ἀναπαράστασις πλέον ζῆ μέσα μας ὡς οὐσία καὶ ὄχι ἡ γυμνὴ παρὰστασις — ἡ ἀπατηλὴ πραγματικότης· ἔτσι τὸ ψεῦδος ὑψώθηκε ὡς τὴν εὔνοια τοῦ ἀληθοῦς τοῦ ἀπόλυτου ἀληθοῦς καὶ αὐτὸ συμβαίνει πάντοτε, χωρὶς νὰ τὸ νοιώθουμε· πολλές φορές πάλι ἡ ἀναπαράστασις δημιουργεῖ μιὰ τέτοια κατάστασις θαυμαστὰ χαρούμενη καὶ λυτρωτικὴ, ποῦ μποροῦμε σὲ κάθε στιγμὴ νὰ τὴν ζήσουμε καὶ τὴν ἀπολαύσουμε· δὲν πρόκειται περὶ ἀναμνήσεως οὔτε περὶ νοσταλγίας, ὅπως σήμερον πέρνομε τὴν σημασίαν τους· κάθε ἄλλο· ἡ νοσταλγία καθὼς καὶ ἡ ἀνάμνησις ὡς ἐννοιαι ἢ καλλίτερα ὡς ἰδέες εἶνε κάτι ὑπέροχον στῆς ὑπέροχες φύσεις—εἶνε ζωὴ μετὰ τὴν ἀληθινώτερον δόσιν ψεύδους· ἀγγίζω κάπως τὴν ἐννοια τῆς Ἰδέας, ὡς παραστάσεως τοῦ κόσμου... ἴσως ἡ ἀρχὴ αὐτῆ, στῆ ζωὴ, εἶνε θάνατος καὶ μεταφυσικὴ πλάνη ἀναμφισβήτητη, ὅμως γιὰ τὴν τέχνην καὶ τὴν ἀποστολὴν τῆς εἶνε ζωὴ μαζί καὶ θρίαμβος· ἡ τέχνη φροεῖ πάντοτε μᾶσκα· δὲν ἀντίκρουσε ποτὲ τῆς τὴν ἀλήθεια.

XXI

Κανεῖς μέγροι σήμερον δὲν ἀπεκίρουν τὴν μετρικὴν παρὰδοσιν τῆς μορφῆς, δὲν ἐνεωτέρισεν κανεῖς ἀπὸ συνειδητῆ πεποίθησιν, ὅτι τὰ ἐκφραστικὰ μέσα δὲν ἀρκοῦσαν αὐτόν, ὅπως διατυπώσῃ ἀδρότερα τὴν ἰδέαν του· τί θὰ πῆ νέον; τί θὰ πῆ παλαιόν; στῆ τέχνη ἀποκλειστικῶς οἱ δύο αὐτοὶ ὅροι, ποῦ τόσο συχνὰ τοὺς ἀκούω νὰ ἐπαναλαμβάνονται σταυτιά μου μέγροι· ἀηδίας ἔχασαν πρὸ πολλοῦ τὴν ἀξίαν τους, ἂν ὄχι καὶ τὴν ἴδιον τους βαρύτητα πραγματικῶς δὲν ὑπάρχουν, οὔτε τοὺς ἐγνώρισαν οἱ μεγάλοι· ἡ Ὁρθοδοξία στῆ τέχνη, εἶνε ἡ βαθύτερη καὶ συνειδητότερη αὐτοπεποίθησις τοῦ δημιουργοῦ γιὰ τὴν ἀξίαν του· ἡ Καθαρολογία τὸ ἀνώτατον χάρισμα κάθε δημιουργίας, ὁ ἀνώτατος τόνος τῆς· ὁ Schopenhauer δὲν εἶπε ὅτι «τὰ καλλίτερα δημιουργήματα σπανίως εἶνε νέα»·

Οἱ νεωτερισμοί, ἐκτὸς τοῦ ὅτι χαρακτηρίζουν ἀδυναμίας στὸ μεταχειρίσασθαι τῆς μορφῆς δὲν εἶνε παρὰ συμπτώματα δημιουργικῶν ἀτυχιῶν καὶ τεχνικῶν ἀποσυνθέσεων μάλιστα, ὅταν προέχονται ἀπὸ μέτριους· ἄλλως τε, στῆν ἑλληνικῇ, αὐτὸς ὁ δεκαπεντασύλλαβος δὲν βρῆκε ἀκόμη τεχνίτη ἱκανὸν γιὰ νὰ τὸν μεταχειρισθῆ ἐπιδέξια καὶ δεξιῶς τὴν πλαστικὴν του δύναμιν καὶ τὴν φραστικὴν του πλατωσύνην· ὅ,τι κατόρθωσε ὁ Σολωμὸς διὰ τῶν

«Ελευθέρων Πολιορκημένων» καὶ τοῦ «Πόρφυρα» θὰ μείνη μοναδικό, γιὰ καιρὸ ἀκόμη, στὴν ἱστορία τῆς φιλολογίας μας· ἡ τέχνη καὶ εἰδικῶς ἡ ποίηση πῶς νὰ ὑπερασπίσῃ τὴ χώρα τῆς ἀπὸ τῆς προσβολῆς τῆς πραγματικότητος παρὰ διὰ τῆς μουσικῆς ὁργανώσεως τοῦ ρυθμοῦ; τί, θὰ χαρακτηρίσῃ τὴν οὐσία τοῦ τραγουδιοῦ, τοῦ λυρικοῦ κυρίως ἀπὸ κάθε ἄλλῃ ἐκφραστικῆ διατύπωση παρὰ ἢ ἁρμονικὴ σύνθεση τοῦ λόγου στὴν παράσταση τοῦ ψυχικοῦ, συναισθηματικοῦ ἢ φυσικοῦ κόσμου; Κυριάζετε τοὺς Ἕλληνας· τὴν τεχνικὴ ἐντέλεια τῆς γλώσσας καὶ τοῦ ρυθμοῦ, ἀκολούθησε τὸ μέλος καὶ κατόπιν ὁ χορὸς· δὲν ἤρχοντο στὴν ἀπαγγελία μόνον, ὅσο μουσικὴ καὶ ἂν ἦταν, ἀλλὰ ζητοῦσαν ἀκόμη κατὰ τὴν μουσικὴ καὶ ποδικὴ παρακολούθησιν· ὁ στίχος, ὅπως σήμερον παρουσιάζεται, εἶνε τὸ μόνο μέσον ἠρωϊσμοῦ, ποῦ κρατοῦσιν τὴν ποίησιν στὸ ἐπίπεδο ποῦ τῆς ἁρμόζει καὶ τὴ χωρίζει ἀπὸ τὸ χυδαῖο καὶ τὴν πλαδαρότητα τῆς ἐποχῆς, τὸ μόνο ποῦ τῆς ἀπέμεινε· ἐπὶ τέλους νάπατήθηκε ἓνας Dante, ἓνας Goethe, ἓνας Wilde; ποῦ νάποδόσουμε τὴ σταυροφορίαν τῶν τριῶν τούτων ὑπὲρ τῆς μετρικῆς παραδόσεως; νάπατήθηκε ἓνας Ἀριστοτέλης; 1

Ἄλλὰ δὲν θάρρηθη κανεὶς πῶς ἡ ἄρνησις αὐτὴ γεννήθηκε ἀπὸ ἀντιμουσικὴ ἀντίδρασιν· ἀπὸ πνεύματα ποῦ ζητοῦν ἓνα ὄργανο πιὸ σφιχτοδεμένο πλαστικῶς, ἀπαλλαγμένο ἀπὸ κάθε μουσικὸν ἔχειλισμα· ἀλλὰ ἐδῶ διαφωνῶ μαζί τους· ἂν ὁ τεχνίτης δὲν κατορθώσῃ νὰ μετεγγίσῃ τὴν Φύσιν τὴν δικήν του πνευματικότητα, τὴν εἰκόνα τὴν μουσικὴν του διαίσθησιν, στὸ σύμβολο τῆ ζωικῆ πνοῆς του, τότε κάθε πλαστικὴ προσπάθεια θάπομένη πάντοτε ἀποτυχημένη στὴν ἀρχικὴ τῆς ἀφετηρίας καὶ συνεπῶς καὶ στὸν τελικὸ σκοπὸ τῆς, δὲν ἀρχοῦν τὰ μάτια ποῦ βλέπουν, χρειάζονται κάποιον ἄλλα μάτια, τὰ μάτια ποῦ αἰσθάνονται καὶ κατορθώνουν τὴ φυσικὴ ἐντύπωση νὰ τὴν μεεαβάλουν σὲ ψυχικὴ διάθεσιν· ἀκριβῶς ἐδῶ βρίσκεται ὅ,τι πρέπει ἀναγκαιῶς νὰ χαρακτηρίσῃ τὴν οὐσίαν τῆς πλαστικῆς μορφικῆς καὶ τὴν ἰδέαν τοῦ πλαστικοῦ δη-

1 «Οὕτω καὶ ἐν ταῖς εἰρημέναις τέχναις, ἅπασαι μὲν ποιοῦνται τὴν μίμησιν ἐν ρυθμῷ καὶ λόγῳ καὶ ἁρμονίᾳ· τούτοις δὲ ἢ χωρὶς ἢ μεμιγμένοις».

ΠΟΙΗΤΙΚΗ

«Μέτρον δὲ πατὴρ ρυθμὸς καὶ θεὸς ἀπὸ ρυθμοῦ γὰρ ἔσχον τὴν ἀρχὴν, θεὸς δὲ τὸ μέτρον ἀπεφθέγγετο».

ΛΟΓΓΙΝΟΣ

μιουργοῦ· παράδειγμα ἢ γλυπτικὴ ἢ γλυπτικὴ ποῦ καθρεφτίζει τὴν πλαστικὴν οὐσίαν τῆς τὴν πλατύτητα καὶ τὸ βάθος, ἐκεῖ ποῦ κατορθώνει νὰ φθάσῃ τὸ σκοπὸ τῆς, τὴν ἐμφύχωση δηλαδὴ τῆς ὕλης, θαυματουργεῖ, ὑπερσερῶντας κάθε ἄλλη μιμητικὴ τέχνη· οἱ Ἕλληνες, ποῦ τὴ γλυπτικὴν ἐπέθεσαν πάντοτε τὰ Ἀρχέτυπα πρότυπα, εἰς ὅ,τι ἄγγιξαν πλαστικῶς, μετάγγισαν τὴν τραγικὴν ἀπάθεια τῆς ζωῆς τους, αὐτὸ τὸ ἀπαραβίαστο στοιχεῖο τοῦ ψυχικοῦ τους ἐγὼ σὲ κάθε στάσιν θεοῦ ἢ ἠρώος· φαίνεται ἀκόμη πῶς αὐτὴ ἡ ἀλήθεια ἐχαρακτήριζε πάντοτε κάθε μεγάλη πλαστικὴ προσπάθεια στὸ φθάσιμο τοῦ τελείου, ἀπὸ τῆς Ἀναγεννήσεως μέχρι σήμερον· αὐτὸς ὁ Rodin, μιῶντας κάποτε στὸ δικό μας Σικελιανὸ εἶπε· «πρέπει ὁ τεχνίτης νὰ κρατῇ στὸν ἀέρα τῆς σύλληψής του τὸ ἔργο του, ἄλλοιῶς τὸ ἀπνεκρώνει»· φράσις, ποῦ δὲν περιορίζεται μόνον στὴς μιμητικὰς τέχνες, ἀλλὰ καὶ σὲ κάθε ἄλλη καὶ κυρίως τὴν Ποίησιν, ποῦ στέκεται μετὰ μυστικῆς καὶ μυστικῆς, ὅπως ἄλλοτε ὑποστήριξα καὶ μάλιστα πολὺ ψηλότερα· γιὰτί, ἐνῶ ἐκεῖνες μεταχειρίζονται γιὰ ἐκφρασὴ τὴν ὕλην, τὴν ἄμορφη καὶ τούτῃ προσπαθοῦν νὰ ζωντανέψουν, αὐτὴ μετέχει καὶ τῆς ζωῆς, γιὰτί μεταχειρίζεται ὡς ἐκφραστικὸ ὄργανο ὄχι τὴν ὕλην ἀλλὰ τὴ λέξιν, ποῦ καθολικὰ περιλαμβάνει τὸ Λόγον καὶ κλείνει μέσα τῆς ἄπειρη μουσικὴ καὶ ζωὴ κατὰ τὸ διάφορον μεταχειρίσασθαι καὶ τὴν ἀνάλογον ἰκανότητα τοῦ τεχνίτη· μήπως ἢ γραμμῆ, τὴ ζωγραφικὴν, δὲν εἶνε μιὰ μελωδία; μόνον ἔτσι μποροῦμε νὰ φθάσουμε τὴν πλαστικὴν ἀφέλεια διὰ τῆς μουσικῆς πάντοτε καὶ μόνον διὰ τῆς μουσικῆς, τὴν ἀφέλεια, ποῦ δὲν εἶνε μιὰ σχετικὴ στὴ δημιουργίαν, ἀλλὰ τὸ ἀνώτατον ὀρίμασμά της καὶ δείχνει τὴν ὑπερέντασιν καὶ τὴν νίκην τῆς ψυχῆς τοῦ τεχνίτη ἀπέναντι τοῦ μουσικοῦ ἔχειλισματος τῶν ἰδίων του αἰσθησῶν· ἔτσι γεννιέται ἡ ἀντικειμενικὴ ἐπισκόπησις μεσὰ τὴν ψυχὴν του καὶ ἐξηγεῖται τὸ συνειδητὸ βῦθισμα τῆς ματιᾶς του στὸν ἔξωτερικὸν κόσμον ἰσορροπεῖ πλέον· δὲν παρασύρεται ἀπὸ τὴν μέθην τοῦ φαινομένου ἢ τὴν ὑπερβολικὴν πάθησιν τοῦ ὑποκειμένου· διὐλίξει ὅ,τι ἀπορροφᾷ· μιὰ τέτοια ἄρτια ἀντικειμενικὴ τέχνη, τόσον μουσικὴ στὴν οὐσίαν τῆς καὶ τόσον πλαστικὴ στὴ μορφὴ τῆς, ὥστε νὰ ἐξαφανίσῃ ὅλα σχεδὸν τὰ μουσικὰ στοιχεῖα πρὶν ἀνατελεῖ στὸν πλαστικὸν τῆς ὁρίζοντα λαγαρὴν καὶ γαλήνιαν, δὲν παρουσιάζεται παρὰ στὸ κορυφωμὸν μεγάλων ἰσορροπήσεων καὶ δὲν ἀπαυγάζει παρὰ τὸ μέτρον ἐπιβλητικῶν πολιτισμῶν, καθόσον γνωρίζω ἐνός μόνου· οἱ θαυμαστότεροι πλαστικῆς παραστάσεις

τοῦ ἀφελοῦς Ὀμήρου, ὅπως ὁλόκληρο τὸ Χ, μέρη τοῦ Σ καὶ Ζ τῆς Ἰλιάδος, οἱ περισσότερες καὶ καλλίτερες σκηγές τῆς Ὀδυσσείας, δὲν εἶνε παρὰ μεταπλαστικὸν ἔργον τοῦ πρώτου Ὀμήρου, στὴν ὀριμότερη περίοδο τῆς ἑλληνικῆς τεχνικῆς κατὰ τὸν Ε΄ αἰῶνα, περίοδο μεγάλων ἀντιδράσεων καὶ μεγάλων ἰσορροπήσεων κατὰ τὴν τότε πνευματικὴν Ἑλλάδα· συγκεφαλαιώνοντας, γιὰ νὰ φθάσουμε τὴν πλαστικὴν ἐνόραση, πρέπει πρώτα νὰ δαμάσουμε τὴ μουσικὴν κατάνυξη.

Ὅποτε, ἂν σήμερα ἐπιχειρήσουμε μιὰ τέτοια προσπάθεια καὶ ἐλπίσουμε σὲ μιὰ πλαστικὴ ἀρχαϊκὴ ἐπάνοδο, κατ' ἐμὲ πολὺ δύσκολη, πρέπει πρώτα νὰ νικήσουμε καὶ ὑποτάξουμε ἕνα ὁλόκληρο κόσμον μουσικῆς ποῦ ἐδημιούργησε μέσα μας ὁ Χριστὸς καὶ ἐκαλλιέργησε ἀσυνείδητα καὶ ἐπιπόλαια, τοὺς τελευταίους αὐτοὺς χρόνους ὁ ῥωμαντισμὸς· τότε, μάλιστα, μποροῦμε νὰ ζητήσουμε τὴν ἀνάπαυση στὴ λυτρωτικὴ ἐκμηδένιση τῆς γαλήνης· ἀλλ' αὐτὸ δὲν εἶνε δυνατόν νὰ γείνη σήμερα, χωρὶς νὰ συντρίψουμε τὴν ἠθικὴν παράδοση ποῦ μᾶς συνδέει σφιχτὰ μὲ τὸ παρελθὸν καὶ τὸ περιβάλλον, χωρὶς ν'ἀλλάξουμε τὴν ἴδια μας φύση· δυστυχῶς εἴμεθα μουσικοὶ ἐξ ἐνστίκτου· τελείωσε· ἄλλως τε γιὰ νὰ γυρίσω πάλι στὴν ποίηση, αὐτὴ ἢ προσπάθεια ποῦ κατέβαλε τὴν ἀναμφισβήτητη μεγαλοφυΐα ἐνὸς Σολωμοῦ καὶ τόσων ἄλλων, ἀπὸ παρανόησι νομίζεται ὡς νεωτερισμὸς, ἐνῶ δὲν εἶνε παρὰ ἐπάνοδος πρὸς κάποιες πλούσιες λησμονημένους πηγές, ὅπως ἡ «Γραφή»· σημερινὸ παράδειγμα ὁ Claudel· ἀλλ' ἂν στραφοῦμε καὶ πρὸς αὐτὰς, παντοῦ θα δοῦμε τὸ σεβασμὸ πρὸς τὴ μετρικὴ παράδοση καὶ τὸ σπουδαιότερον καὶ οὐσιαστικώτερον, σεβασμὸ πρὸς τῆς ἀρχὴς τῆς μουσικῆς, ποῦ στὴν ποίηση θὰ φαντάζη πάντοτε ὡς τὸ κυριώτερον στοιχεῖο τῆς· δένειπε ὁ Coethe πῶς «κάθε μεγάλῃ ποίησιν ἀπὸ τὰ μουσικὰ στοιχεῖα πηγάζει;» σαυτὰ προσθέτω· κάθε Ζωὴ καὶ Λύτρωση, κάθε ἀνώτερη αἰσθησιακὴ μεταρσίωση δὲν πηγάζει παρὰ ἀπὸ τὸν ΤΟΝΟ καὶ δὲν ἀναπαύεται παρὰ στὴ ΓΑΛΗΝΗ.

ΦΑΝΗΣ ΜΙΧΑΛΟΠΟΥΛΟΣ